

KİST HİDATİK EPİDEMİYOLOJİSİ

2. BÖLÜM

Özgür ÖNAL¹

Giriş

“Kist hidatik hastalığı (ekinokokkoz), erişkini köpek bağırsağında yaşayan *Echinococcus granulosus* adlı parazitin enfekte köpek dışkıyla atılan yumurtalarının kirli eller, su ve yiyeceklerle alınması sonucu karaciğerde, bazen akciğerlerde daha nadiren diğer organlarda içi sıvı dolu kistlerin oluşumuyla seyreden zoonotik bir hastalıktır”⁽¹⁾. Epidemiyolojik açıdan kist hidatiği diğer zoonozlardan ayıran birçok farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıklar hastalığın oluşumunu, yayılımını, morbidite ve mortalitesini etkiler. Bu bölümde kist hidatiğin epidemiyolojik özellikleri, sürveyansı ve potansiyel risk faktörleri tartışılacaktır.

1. Kist Hidatik Epidemiyolojik Özellikleri

Kist hidatiğin diğer zoonozlardan farkını oluşturan epidemiyolojik özelliklerin başında etken mikroorganizma olan *Echinococcus* cinsi tenyaların enfektivitesi, patojenitesi ve virulansı yer almaktadır. Hastalığın epidemi oluşturma potansiyelini belirlemede bu özellikler önemlidir.

Mikroorganizmanın sağlam kişiye ulaşabilme ve bu kişinin vücuduna yerleşerek üreme yeteneğine enfektivite, konakçının vücudunda progresif /ilerleyici doku reaksiyonu meydana getirebilme özelliğine patojenite ve meydana ge-

tirdiği hastalığın derecesine virulans denilmektedir. Aşağıda anlatılacak özelliklerinden dolayı *Echinococcus* virulansı, enfektivitesi ve patojenitesi düşük seviyededir⁽²⁾. Bu yüzden epidemi ve pandemi oluşturma yani uluslararası yayılım gösterme potansiyeli zayıftır. Ancak potansiyel risk faktörlerinin bulunduğu bölgelerde endemik olma eğilimi bulunmaktadır. Kist hidatik endemik olması için bir ülkede veya bölgede yüz binde 5’ten fazla vaka görülmesi gerekmektedir⁽³⁾. Kist hidatik Antarktika hariç her kıtada, dünya çapında dağılmış olarak bulunur. Özellikle Akdeniz ülkelerinin hepsinde *E. granulosus* bulunur. Ek olarak Orta Asya, Çin, Doğu Afrika, Peru ve Arjantin gibi ülkeler endemik ülkeler olarak kabul edilebilir. Ve Bu ülkelerin hayvancılıkla uğraşmak, kırsal alanların çokluğu gibi hastalığın oluşumunu kolaylaştıran özellikleri vardır. Bazı çalışmalarda hastalığın yüksek prevalansının ülkelerin yetiştirdikleri koyun-keçi sürülerinin çokluğuna bağlı olduğu saptanmıştır. Örneğin Güney Amerika’nın hiperendemik bölgelerindeki mezbahalarda bulunan kistik ekinokokkoz (KE) prevalansı, kesilen hayvanların %20 ile %95’i arasında değişmektedir⁽³⁾. Kitabın ilerleyen bölümlerinde kist hidatiğin Dünya’da ve Türkiye’de dağılımı detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Burada önemli olan asemptomatik vakaların çokluğu nedeniyle vaka

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ozguronal@sdu.edu.tr/ozgurional@hotmail.com

sakatat ile beslemek, mezbahada veya evde çiftlik hayvanı kesimi ile uğraşmak, kırsal bölgede ve başıboş şekilde dolaşan köpeklerin yoğun olduğu yerlerde yaşamak, sosyoekonomik düzeyi düşük seviyede olmak ve özellikle 20'li yaşlardan sonraki bir yaş grubunda bulunmak. Yapılacak olan hastalık bildirim, sürveyans ve taramalarda bu faktörler dikkate alınmalıdır.

Sonuç

Sonuç olarak yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda kist hidatidliği diğer zoonozlardan ayıran epidemiyolojik farklılıkları hastalığın tespiti ve oluşumunun önlenmesi aşamasında yapılacak müdahalelere yol gösterici olacaktır.

Kaynaklar

- Özkan S. ve ark. Zoonotik Hastalıklar Hizmet İçi Eğitim Modülü. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011.
- Canda MŞ, Canda T. Kist hidatik hastalığının patolojisi (22 olgu). Türkiye Parazitoloji Dergisi 16, (2), 16-24, 1992.
- Schantz P.M, Rausch R.L. Hydatid Disease (Echinococcosis) Public Health and Preventive Medicine Maxcy- Rosenau-Lost. Wallace Robert-Stanford-Connecticut.14.ed.378-381.1999.
- Echinococcosis fact sheet (2020). 25/06/2020 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/echinococcosis> adresinden ulaşılmıştır).
- Bulaşıcı hastalıklar ile mücadele rehberi genelgesi (2018) (27/06/2020 tarihinde <https://hsqm.saglik.gov.tr/tr/mevzuat/genelgeler.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Aneballa Gancia-Abreu, William Halperin ve Isebella Danel (2002) Halk Sağlığı Sürveyansı Araç Kiti: Yoğun Çalışan Görev Yöneticileri İçin Rehber.
- Tamarozzi F. et al. "Prevalence of abdominal cystic echinococcosis in rural Bulgaria, Romania, and Turkey: a cross-sectional, ultrasound-based, population study from the HERACLES project." The Lancet Infectious Diseases 18.7 (2018): 769-778.
- Tezcan SG (2017). Temel Epidemiyoloji Kitabı. Ankara: Hipokrat Kitapevi.
- Possenti A, Manzano-Roma R, Sañchez-Ovejero C, Boufana B, La Torre G, Siles-Lucas M, et al. (2016) Potential Risk Factors Associated with Human Cystic Echinococcosis: Systematic Review and Meta-analysis. PLoS Negl Trop Dis 10(11): e0005114.
- Deplazes P. et al. "Global distribution of alveolar and cystic echinococcosis." Advances in parasitology. Vol. 95. Academic Press, 2017. 315-493.
- Alvarez Rojas CA, Romig T, Lightowlers MW. Echinococcus granulosus sensu lato genotypes infecting humans -review of current knowledge. Int J Parasitol. 2014; 44(1):9-18.
- Macpherson CN. Human behaviour and the epidemiology of parasitic zoonoses. Int J Parasitol. 2005; 35(11-12):1319-1331.
- Chaabane-Banaoues R, Oudni-M'rad M, Cabaret J, M'Rad S, Mezhoud H, Babba H. Infection of dogs with Echinococcus granulosus: causes and consequences in an hyperendemic area. Parasite Vector. 2015; 8:231.
- Torgerson PR, Macpherson CN. The socioeconomic burden of parasitic zoonoses: global trends. Vet Parasitol. 2011; 182(1):79-95.
- Larrieu EJ, Costa MT, del Carpio M, Mogueillansky S, Bianchi G, Yadon ZE. A case-control study of the risk factors for cystic echinococcosis among the children of Rio Negro province, Argentina. Ann Trop Med Parasitol. 2002; 96(1):43-52.
- Moro PL, Caverio CA, Tambini M, Briceno Y, Jimenez R, Cabrera L. Identification of risk factors for cystic echinococcosis in a peri-urban population of Peru. Trans R Soc Trop Med Hyg. 2008; 102(1):75-78.
- Otero-Abad B, Torgerson PR. A systematic review of the epidemiology of echinococcosis in domestic and wild animals. PLoS Negl Trop Dis. 2013; 7(6):e2249.